

Бібліотека Українського Католицького Союзу ч. 2.

о. Др. М. КОНРАД.

НАЦІОНАЛІЗМ І КАТОЛИЦИЗМ

Львів

1934

НАКЛАДОМ ВИДАВНИЧОЇ КООПЕРАТИВИ „МЕТА“

Анотація

Книжка ця така вартісна, наповнена високим духовним змістом, осяяна національною ідеєю, - категоріями, котрі найбільше потрібні в нашому посткомуністичному суспільстві, що це власне й вирішило її долю – бути перевиданою попри великі видавничі труднощі. Найперше вона потрібна духовним особам, надго й політичним діячам, історикам, політологам філософам, урядовцям гуманітарного профілю. віруючим і тим, хто лише цікавиться релігією, переконаним націоналістам чи їх ідейним противникам...

Мова й стиль книжки повністю збережені.

**Книжка виходить з ініціативи і на кошти
д-ра Євгена Романишина.**

Всі права застережені
All Rights Reserved
Надруковано в Україні
Printed in Ukraine

Вступ.

В хвилині, коли майже ціла Європа почала кривавитися у великій світовій війні й горіти жахливою пожежею взаємної ворожнечі, на Далекому Сході в Індії пролунав грімкий голос обвинувачення й остороги, спрямований до всіх європейських і азійських народів. Це був голос відомого індійського філософа, письменника Рабіндраната Тагора. На його думку, ціла відповідальність за війну, за її причини й наслідки падає на націоналізм, що став, мовляв, для народів зловісною епідемією жахливого лихоліття, яке шаліє по цілому світі й підкопує етичні підстави людського життя в самому корені.

Для націоналізму не знаходить індійський мудрець удосталь сильних слів для заплямовування. Для нього націоналізм це потвора, що пожирає гідне пожалування людство; це стужа, що в'ялить усі квіти живих високих ідеалів; "це сатана, що заковує нащадків Адама в грізне ярмо абсурду й муки; це розшалілий буревій терору, що замінює людей у скавуліючу громаду хижих вовків, що шукають кривавого жиру; це смертоносна отрута, що вбиває в людських душах усе вище, ідеальне, людське, світле, святе, Боже.

Але, не зважаючи на важке, обвинувачення індійського філософа — націоналізм росте, поширюється, тріумфує. Майже всі держави в Європі оперті, якщо не в першій черзі, то бодай у другій на національностях. Звізда націоналізму присвічує суспільним рухам навіть між некультурними племенами в Азії й Африці. В останніх часах націоналізм став найціннішим суспільним вальором у будові нового ладу ХХ віку. Після світової війни карту Європи покряяли вздовж і поперек,

кермуючись, з деякими виїмками, головню національним принципом; через те повстали нові національні держави. Націоналістична форма нинішньої культури приволила була навіть большевиків, принципіальних інтернаціоналістів, постворювати союзні держави на національній основі і знаціоналізувати освіту, всупереч своїм засадам. Християнська Церква, хоч як у своїй ідеології понаднаціональна й універсальна, у кожному народі знаціоналізувалася. Історія вказує, що у всіх народів, особливо ж у слов'янських, католицький клір чимало причинився до національного відродження, а деколи у своїм націоналізмі переходив слушні межі. Бувало, що задля обставин, Католицька Церква ставала іноді найсильнішим заборолом націоналізму, як це було напр. у Поляків, що зі заходу окружені Німцями протестантами, а зі сходу православними Білорусинами й Українцями.

Те все доказує, що націоналізм мусить мати в собі чимало цінностей, якщо найкультурніші народи й сама Церква підпадають під його вплив.

Питаю, чи націоналізм буде сонцем нового світу, чи лише жахливою пожежею, що полишить за собою самі звалища?

Відповідаю, що це залежатиме від того, з яких джерел трискатимуть вогненні струмочки національного “хочу”.

Націоналізм — патріотизм.

Слово “націоналізм” не має сьогодні загальноустійненого поняття; воно пливке; кожний розуміє його по своєму, а в практичній оцінці завелося у нас між молоддю процентування: мовляв, стопроцентований націоналіст і менше процентований. Щоби не було

непорозуміння, обговорю спершу націоналізм у давнішому значінні того слова, що його називають сьогодні “патріотизмом”, “культурницьким націоналізмом”, “народовництвом”, тощо.

“Націоналізм в давнішому розумінні означає думку, погляд, що вважає добрим і слушним поділ людства на нації та їм признає повне право до найдосконалішого розвитку”.

Інтернаціоналізмом називаємо думку, що осуджує поділ людства на нації і прямує до того, щоби усувати національні різниці між людьми і виробити такі типи космополітів, що почували би себе безпосередньо приналежними до цілого людства.

Такими були в старині стоїки, а тепер прямують до цього соціялісти й комуністи.

Націоналізм у вище згаданому значінні є згідний з католицькою етикою і здоровою філософією. Такого націоналізму домагається закон природи і добро людства.

Закон природи.

Ο άνθρωπος φύσει ζῶον πολιτικόν — сказав Аристотель людина є з природи суспільним ством. Закон природи домагається суспільного життя між людьми. Наслідком такого співжиття витворюється спільне походження, спільнота крові, спільнота раси, спільна мова, спільна територія, звичаї, традиції, переживання, культура, релігія, державність, — а те все впливає на уподібнення фізичних і психічних властивостей людей тієї групи, на їх почуття спільноти, окремішности від других, тощо — словом повстає нація, вона здебільше бере свій початок в мрячній бувальщині, в ім'я минулого під стріхою одного

роду, одного племені. Зі спільного життя творяться рідні звичай-обичаї, взаємна любов до своїх, яка є глибоко в душі сучасних і грядущих поколінь, почуття спільноти потужнішає завдяки рідній мові, рідній історії та спільним переживанням. Сама фізична природа спільної території впливає в серця співмешканців таємні чари рідної землі, лісів та гір. Національне самовідчужання і самосвідомість могутніє і поглиблюється при звуках поезії народних кобзарів, музики і рідної пісні про часи слави, долі й недолі предків. Оточення витискає своє глибоке тавро на душі й тілі нації. Воно витворює національного духу, що проявляється в національно-етнографічних своєрідностях і культурних надбаннях, а саме в мові, піснях, одягах, звичаях, своєрідних формах суспільного, культурного, економічного й політичного співжиття громадян тієї ж нації. Цей національний дух дає їй силу і єдність; національна любов пориває до активності, творчості, посвяти, чину, геройства. Під його впливом народ росте, розвивається, багатіє матеріально й духовно. Націю можна назвати розширеною родиною, батьківщиною, що в'яже своїх членів дитячою любов'ю, пієтизмом, вдячністю, радіщами від подвигів, потуги, слави й значіння народу, смутком з приводу невдач, готовністю до оборони перед ворожими, нападами і посвятою для добра нації. З моря, що хвилює й міниться широко-національним духом, вистрілюють угору червоні коралеві острови національного патосу.

Добро людства.

Націоналізму в згаданому розумінні вимагає добро цілого людства, бо добро людства це добро одиниць, родин та їх національних угруповань. Людство схоже на організм. На добро організму складається добро кожного

органу, що виконує свої функції не тільки для свого власного звершення, а й для добра цілості організму. Кожна нація є органом людства; вона приносить збірній культурі особливу данину. Природа, життєвий процес визначає націям особливе якесь завдання до виповнення і наділяє їх особливими прикметами й силами. Це факт, стверджений досвідом, що громадянства найкраще розвиваються на національних підставах. Як індивідуальність, одиниці не є лихом для громадянства, а навпаки, її розвиток та завершення причиняється до загального добра, — так індивідуальність націй не є лихом для людства; вона є великим, різноманітним і всестороннім добром загалу. Хто працює безпосередньо для свого народу, той працює посередньо для людства.

Національна продуктивність, так матеріальна як і духовна, є найплідніша, бо впливає з любови, посвяти і своєрідних особливих здібностей. Хто хоче добра для людства, той перш усього хай дбає про себе і найближчих. Чи ж батьки не збільшують суми добра нації й людства, коли дбають у першу чергу про своїх дітей та стараються про їх добро? Як добро нації й людства домагається повного розвитку кожної людини, так теж вимагає воно повного завершення життя поодиноких націй.

Нація — це угруповання природне. Інтернаціональні угруповання можуть бути корисні лише для переведення деяких спеціальних завдань, одначе вони не можуть охоплювати цілості життя і творити для нього рамки. Коли вони намагаються охопити цілість життя, або хоч би лиш нагнути до себе важніші його ділянки, стають протиприродними і шкідливими.

На тій підставі опирається також теза, що змагання націй до свого національного державництва є високо етичні.

Національна держава.

Національні держави мають найбільшу тривалість, єдність і силу, бо в „єдності сила”. В своїй державі нація може найлегше дійти до свого повного розвитку, національні держави мають найвідповіднішу підставу до консолідації, до збереження своєї незалежності, до опорі небезпекам, до досягнення загального добробуту.

Державний, правдивий, націоналізм є в своїй глибині суперечний імперіялізмові, бо дає право розширяти свої границі лише до національно-географічних меж і тому є здібний обмежити гарячку мілітаризму, що нівечить працю мільйонів. В національних державах змагається здорова ривалізація, потенціал духовних і фізичних напруг, суперництво духу й тіла, пружна готовість до найбільшого труду і посвяти для загального добра, тривка моральна сила, підтримана гарячою національною любов'ю.

Націоналізм у своїй державі перетворює одиниці в моноліт нації і таким чином вводить в історію потужні енергії.

З того слідує, що націоналізм є не тільки мовною й культурною ідеєю якоїсь нації але й національно-політичною і державницькою. До зреалізування та оборони своєї державности навіть відповідно кероване вжиття насилля в конечній потребі допускається християнською етикою.

Вправді, не кожна нація може завжди дійти до зреалізування своєї державности, яка вимагає різних умовин. В будові держав, крім національного чинника, грають роль ще й інші чинники, бо держава може лише тоді існувати, коли є в силі забезпечити правовий лад

і витворити публічний добробут, який опирається на витворенні таких умов, на постачанні таких засобів, які дали би спромогу громадянам-членам держави, наскільки це можливе, дійти до приватного добробуту, якого не могли би досягнути своїм власним приватним змаганням. Це завдання держави не всі нації власними силами в кожній порі можуть виповнити. Буває й таке, що поодинокі нації волять творити політичні сполуки, союзні федерації, в яких мали би краще забезпечений повний розвиток національного свого життя.

За приклад всім народам стоїть Швейцарія, де три народи, чужі національно для себе і різної конфесії, живуть у згоді і спокою, маючи змогу найповнішого розвитку своїх національних вальорів.

Найбільшою кривдою для поневолених націй і для цілого людства є їх денаціоналізація. Найбільше „магнум лятроцініюм”, (велике злодійство), як це сказав св. Августин, сповняє та держава, що відбирає якійсь нації її душу, виснажує фізично і спиняє її національний розвиток на будь-якім полі людського життя.

Передвоєнний націоналізм і католицька Церква.

Такі є засади здорової філософії, соціології й християнської етики та науки про державу. Становище католицизму до націоналізму у вище з'ясовуванім розумінні є позитивне.

Вправді, цей передвоєнний націоналізм підпадав під вплив модерної ментальности, ліберальної й марксистської та в своїх, головно політичних, виявах переходив межі слушности. Він прийняв в більшій часті демократичну плятформу, плекав пересадний національний егоїзм (шовінізм), переймався духом імперіалізму і пряму-

вав до здобуття для своєї нації чужих багатств, чужих територій і колоній та намагався проводити, де лише вдалося, як найширшу асиміляцію чужих народів. До таких виявів передвоєнного політичного націоналізму католицизм відноситься негативно, визначаючи для здорового націоналізму етичні границі справедливості й християнської любові.

Модерний націоналізм.

На сьогодні тріюмфує модерний націоналізм. Чим він є? Як до нього ставиться католицизм? Ось питання другої частини моєї доповіді.

Українська Загальна Енциклопедія в II томі на стор. 815 дає таке пояснення модерного націоналізму: „Націоналізм (лат.), це крайній політичний напрям, який каже, що „нація” є головним та рішачим чинником історії, та що інтересові нації треба підпорядкувати все; в політиці не зобов'язують ніякі етичні правила, крім «національного егоїзму» („сакро егоїсμο”). У відношенні до інших націй зобов'язує абсолютний принцип боротьби — звідси ворожість націоналізму до „пацифізму” та, взагалі, інтернаціоналізму, а також до індивідуалізму, що не підпорядковує одиниці вповні нації, до політичного лібералізму й політичної демократії. Проявом націоналізму є італійський фашизм та анальогічні течії. Вперше назвала себе „націоналістами” політична група у Франції 1898 р., складена головно з булянжистів із виразною антисемітською тенденцією”.

Треба признати, що пояснення модерного націоналізму, подане Енциклопедією, є вірне хоч неповне, бо нема там виразного зазначення елементу расовості, біологічної структури, революційности духу, волюнтаризму, ірраціоналізму, релятивізму, чинників

інстинкту, сили (насилля), руху й чину в напрямі перебудови людської ментальности та перевиховання і переоцінки всіх вартостей в культурному, економічному і державницькому житті.

В модернім націоналізмі національний егоїзм дійшов до найвищого ступеня абсолюту; замість асиміляції висунуто клич чистоти раси, головно з антисемітською тенденцією.

Др. Донцов у своїй статті. „Партія чи Орден” (Вістник з лютого 1933, стор.124) так з’ясовує прикмети новітніх політичних Орденів, отже й націоналізму на відміну від політичних партій: „Світогляд замість партійних параграфів, віра замість знання, непомильність й виключність замість компромісу, культ одиниці й активної меншости замість маси і пасивної більшости, прозелітизм замість підпорядкування „волі народу”, суворість для себе й для інших замість гуманітаризму, ідеалізм замість погоні за мандатами й схлібляння юрбі, нарешті цілком інші форми організаційні”.

Націоналізм взагалі опирається на суспільному інстинкті, що схиляє людей до громадянського життя. Тому інстинктові й почуванню надає він знамено найсильнішого емоційного чинника націоналістичного чину й руху. Тому “модерний націоналізм дає перевагу психічним настроям, настроєвим, емоційним чинникам ніж переконанням, знанням, філософії. Він оперує ефективними фразами, ентузіастичними гаслами і публічними радісними маніфестаціями.

В Європі всюди помітні націоналістичні рухи а саме: *французький, італійський, німецький, ляпівський* у Фінляндії, *мослівський* в Англії, *претівський* в Португалії (Др. Прета), *український* у нас. Всі вони мають дещо спільного, а крім того, ще свої специфічні риси.

У Франції націоналістичний рух повстав з монархічної організації „Аксіом Франсез” під проводом Леона Доде і Карла Морра. Він створив містику традиції і культ романської раси й генія, проповідує монархізм і примат політики понад справами релігії, політичну гру ставить понад усі моральні закони, а Церкву вважає засобом для своїх цілей. За те осудила його Апостольська Столиця.

Побіч „Аксіон Франсез” існують ще й інші ідеологічні націоналістичні групи як: „Новий Лад”, „Наступ” і т.п. Вони всі виступають проти ліберально-демократичного правління, парламентарних методів і самої інституції парламенту та проти марксизму і капіталізму.

Італійський фашизм створив ідею всевладної держави універсального значіння. Держава — це найвище добро для її громадян; їй всеціло має підпорядкуватися кожна одиниця. Фашистівський рух започаткувала група політичних інтервентистів. Він спочатку не придержувався ніякої доктрини, заздалегідь опрацьованої при столику; він зродився з потреби чину і був чином, він не був партією, а в перших двох роках, був антипартією, був рухом.

Цей націоналістичний рух в Італії повстав як реакція проти безладдя, яке наступило після світової війни і зросту симпатій до комунізму. На кожному закруті вулиць лунала пісня червоного Інтернаціоналу. Червоно настроєна маса перла до анархії. Почалися страйки, безконечні страйки: то пошта, то залізниця, то міські трамваї, то інші установи а відтак захоплення комуністами фабрик, а навіть королівської фльоти. Соціалістичні дезертири з фронту, ліберально амнестовані і декоровані відзнаками за „вірну й чесну” службу ставали провідниками комуністичного руху

в Італії. Стрільців, що весь час війни сповняли героїськи свою службу серед злиднів в окопах, в наступках, зворохоблена вулиця висміювала, зневажала й побивала. Мусоліні, на вид цього грізного явища на перших зборах фашистів дня 23 березня 1919 р. в Міляно закладає „Фашчі ді Комбаттіменто”, творить фашистівські відділи націоналістичних боєвиків, наповняє їх серця національним ентузіазмом виграної війни, здвигає гасло: Хочемо рядити Італією! Походом йде на Рим. Тимчасом король, оцінюючи вартість цього руху для добра держави, запрошує його до столиці і поручає йому створення кабінету.

Іль дуче стає диктатором серед загального натхнення при співі фашистівського гимну „Джійовінеца”.

Німецький національний соціалізм, що розрісся і спотужнів під проводом фірера Адольфа Гітлера, опирається на містиці раси і фізичній мілітарній силі, а державу вважає лиш за засіб для вдосконалення німецької раси. Німеччина, прибита катастрофічною програною, придавлена антантським чоботом, запламована злочинною відповідальністю за воєнний морд мільйонів, упокорена в своїй гордості, ждала пімсти. Психоз відплати заволодів молоддю, опанував воєнних комбатантів, шукав союзників проти Європи, задумав здійснити свої пляни в союзі з жидівським більшовизмом. Комуністичний соціалізм вже був гаразд розпаношився в Німеччині і деправував німецький дух, німецький народ. Німецька нація під впливом інтернаціонального дурману тратила свою відпорну силу, схиялася до упадку. Прогомонів клич: Дойчлянд ервахє! Німеччино збудись! Треба нам фірера, вождя! І являється Фірер! Тисячні маси вітають свого месію грімким „Гайль Гітлер”. Гітлерівські впливи були такі сильні, що віднесли

перемогу над давнішою національною поважною німецькою партією Гугенберга. Як комуністи віднесли були перемогу над соціалістами другого Інтернаціоналу і стали *панам* Радянщини, так Гітлер опанував Німеччину.

Націоналізм будиться і могутніє всюди. В Англії проводить ним вождь Сер Освельд Мослі на підставі Англійських традицій. В Польщі помітний націоналістичний фермент як рух „Млодих Строніцтва Народового”. В Л и т в і литовська національна партія (таутінінкай) перетворилася в Ковні 15. XII. 1933р. у „Вселитовський Союз” з націоналістичною програмою з президентом Я. Сметоною на чолі, якого литовці називають „таутос вадас”, вождь нації.

Головні напрямні програми „В с е л и т о в с ь к о г о С о ю з у” в ділянці внутрішньо-політичної перебудови Литви прямують до зміни політичного устрою через усунення демократизму й лібералізму і утворення корпоративно-станового устрою з представниками фахово-станових, культурних і господарських організацій, створених державою. Поміж Церквою і державою мусить бути співпраця в державно- і суспільно-творчій роботі. Оцінкою вартости одиниць буде їх праця, яку даватимуть для нації й держави. Члени нації мусять бути завжди чинні і виконувати повірену їм роботу.

Український модерний націоналізм повстав з воєнного духу борців за волю України і прямує до здобуття революційними засобами Самостійної Соборної Української Держави. Він є визвольним рухом поневоленого народу. Повстав у днях визвольних змагань, а 1920 р. найшов свій перший організаційний вияв в т. зв. „Партії Національної Роботи” з ідеологічним своїм органом під назвою „Заграва”.

В тому часі фашизм ставив перші кроки, а про гітлеризм ніхто ще не чув. Цей Український націоналістичний рух перейшов в 1925 р. до рядів студентської молоді і завзято боровся з комуністичними організаціями, що взяли були верх між українським студентством. По завзятих боротьбах націоналісти взяли верх і підпали під духовний вплив Донцова.

Метафізичне обґрунтування модерного націоналізму.

Націоналізм не міг залишитися самим лише рухом без стрижня думки. Для підтримки та устійнення емоціонального настрою треба було метафізичного обґрунтування, треба було світогляду. Націоналістична ідеологія не має ще, щоправда, одностайної, закінченої та устійненої філософичної суспільно-господарської й політичної доктрини. Під програмовим оглядом панує ще еклектизм навіть суперечних собі ідеологічних напрямків. Націоналізм очищує себе помалу з хламу минулого і втягає в себе нові первні(елементи). Одначе все таки найбільший вплив на оформлення націоналістичної модерної ментальности Європи має безперечно філософія Ніцше. Ніхто не зрозуміє наставлення, кольориту думання та ідеології модерного націоналізму, хто не знає ніцшевського світогляду. Ніцше став для націоналізму тим, чим був Руссо для великої французької революції, чи Маркс для модерного соціалізму і комунізму.

Філософія Ніцше.

Фридрих Вільгельм Ніцше (1844 — 1900), проф. філософії в Базелі, син лютеранського пастора, був

плідним письменником, філософом, мистцем слова, і мав великий вплив на європейську літературу. Найвизначніші його твори: „Так мовив Заратустра” (1883), „Поза межами добра й зла” (1886), „Гін до сили”, „Спроба переоцінки всіх вартостей” й інші.

Ніцше не витворив завершеної філософічної системи. Висловлював думки афористично, під впливом моменту. Був великим противником і ворогом християнської моралі та ліберальної демократії, яким протиставив сильну, вибрану одиницю, що її назвав надлюдиною (Übermensch). На оформлення його світогляду мала вплив філософія доцента університету в Берліні Артура Шопенгауера (1787—1860), який уважав світ за ілюзію, а сліпу праволу за основу життя.

Проф. Микола Кареев в своїй „Історії Западної Європи в новое время”, (гл. 24. (переклад М. Залізняка п. з. „Умовий рух в другій половині ХІХ; століття”) дає таку характеристику філософії Ніцше. Почавши філософувати під сильним впливом метафізики Шопенгауера, він потім порвав з усякою метафізикою, не ставши одначе позитивістом, бо ціла його філософія, лишаючись невловимою й не піддаючись кристалізації, впливала більше на почування, на настрої, ніж на думку, на знання. Власний його ідеал був дуже неясний, — але в його основі лежав крайній індивідуалізм, що нагадує індивідуалізм Макса Штірнера, індивідуалізм цілковито анархістичний, але анархізм Ніцше був своєрідний через свій аристократизм і зневажливе відношення до демократичної рівності з її соціальними змаганнями.

Волунтаризм.

Ось найважливіші засади його філософії:

Основою світу й життя є „г і н до с и л и”, „воля до вла сти” (Wille zur Macht). Всюди кипить борня. Наше „я” хоче панувати над усім, хоче побороти всі труднощі й перешкоди”. Про велич людини рішає не жага пізнання, лише сила й невгнутість волі. Джерелом волі є інстинкти й гони. „Треба жити інстинктами, афектами, проявами волі, грою уяви, а не розумом, який їх обмежує й руйнує, як це робилося від самого початку культури, яка, на думку Ніцше, зробила з людини хоровиту істоту, яка сама себе відкидає; філософ закликав людськість вийти зі свого стану, даючи волю всім пристрастям у змаганні до ідеалу „надлюдини” (М. Карєєв, ор. cit). Інстинкти й гони будяться в тілі. Творче тіло творить собі духа, як рам’я своєї волі. Інстинкти й пристрасти є мірою оцінки вартости предметів для людини. Людину посуває вперед не супокій і задоволення, а активність і гострі життєві контрасти.

Аморальність.

В етиці Ніцше проголосив аморалізм. Він не признає внутрішньої вартости загально прийнятих моральних понять і засад. Він каже, що ці поняття й засади є не лише конвенціональні, але zarazом хибні, а навіть шкідливі. На його думку, воля до потуги є критерієм моралі. Добро є те, що підвищує почуття життєвої сили й власти, що збільшує життєву діяльність, ширину й красу життя; зло — все, що походить від слабости. Сильна людина не обмежує себе ніякими законами. Чеснота і сила — це одно. На тому спирається „мораль панів” з їх „волею до власти”. Через рабство й поневолення згодом витворилася і прийнялася між поневоленими людьми „рабська мораль”. Безсильність і заздрощі спричинили

рабську оцінку добра й зла. Добром сталося те, що відповідало слабосильності, — а саме терпеливість, покіра, любов ближнього, милосердя, співчуття тощо. Любов ближнього є депресійним почуванням, що ослаблює темп життя, життєву енергію, і зупиняє розвиток людини, для якої нема нічого ціннішого понад силу, якій все приневолене поклонитися. Рабську мораль устійнили і поширили жиди й християни. Жиди, поневолені Римлянами, скривили розуміння моральних цінностей і накиннули свій погляд християнам, що стратили здорову думку про значення сили й краси.

На думку Ніцше, кожна релігія є найбільшим, ворогом людини, бо обмежує її у свобідних виявах волі якимись, ніби вищими, трансцендентними чинниками, котрі здушують у людині інстинкти життя. Ніцше називає себе „вбивником Бога” а „спасителем людства”.

Сучасна людина через релігійні впливи є незавершена, її завершеність опирається на втіленні в собі життєвої повноти надлюдини, якої гін до потуги кристалізується в безогляднім егоїзмі, що брутально топче все, що досі люди уважають за найсвятіше. До цього не є здібні маси, лише великі одиниці, сильні особовості, що мають право беззастережно, хоч би по крові й трупах мільйонів, здійснювати свою волю панування.

Антиінтелектуалізм.

Ніцше є а н т и і н т е л е к т у а л і с т о м. На його думку, життя — це таємна прасила, недоступна для розуму, бо розум розпізнає лише те, що є постійне, нерухоме, — а дійсність є безупинно змінлива, хистка, що хвилює рухом та життям. Тому й розумове пізнання

є джерелом помилок і фальшивого контракту людини зі світом. Треба довіряти не розумові, лише гонам та пристрастям.

Ніцшівська метафізика життя виключає всі раціональні й трансцендентні елементи, а на перший план висуває силу, як творчий чинник. Не ідея, лише насилля переводить зміни в світі і творить нову дійсність. Тому війни, класова боротьба, революція, є найбільше творчими чинниками в історії людства. Словом, життя — це динаміка без льогосу, вияв сліпої сили без світла думки, стихійна гра сил, демонічна екстаза й оргіастика.

Демократія — ворог людини.

Ніцше є противником демократії та взагалі того всього, що зв'язане з нею, а саме: республіканського устрою, парламентаризму, виборів і демократичних гасел свободи, рівності й братерства, — бо їх не можна погодити з правом сильнішого і з боротьбою за існування.

Демократія є найбільшим ворогом людства, бо є деструктивним чинником життєвого розвитку. Одиниці слабі, маловартісні, пасивні не можуть мати таких самих прав, як сильні, творчі, що покликані панувати над масами. Ніцше був свідомий, що його ідеологія незвичайно далеко посувається в негації абсолюту, духа й розуму; тому назвав себе навіть динамічною й найстрашнішою людиною, а своїх найближчих остерігав перед читанням своїх творів. Скінчив життя божевіллям — Фільософію Ніцше прийняли “Гійо, Жорж Сорель, Альфред Адлер і інші”.

Донцовський націоналізм.

Ніцшівсько-гійовську спекуляцію пристосував до українського націоналізму Дмитро Донцов у своїх публікаціях, а головню в творі „Націоналізм”. Обґрунтовуючи цей націоналізм, Донцов покликується на ірраціональні, волеві, безпричинні й безмотивні чинники та на героїзм абсурду по рецепті, *ago quia absurdum*, — дію тому, що це абсурд. Головною спонукою наших діянь є наші інстинкти, пристрасті, афекти, за якими щойно в хвості йдуть розумові мотиви. Головним двигуном націоналістичного руху має бути сліпа активність. Вона впливає з природної сили, що вибухає спонтанно, без розумових причин і мотивів. Мотиви приходять згодом, після рефлексії. Спочатку виступає чин, а щойно потім думка. Суттю життя у світі природи і в світі людської активності є рух а не причини й мотиви. Донцов у своїм „Націоналізмі” апотезує „чин для чину, хоч би це був вогонь, землетрус, чи страшний суд, хоч би він окупувався сльозами і кров'ю мільйонів.

Боротьба для боротьби, для самого задоволення, „без мети, щоби гнатися в безвість”. Наш молодий поет П. Янів так поетично представляє цю думку в вірші „У безвість”:

...І піду я шляхами
Безпутніми — незнаними
І безконечними думками
Розспіваний — розіграний піснями
Із рвійною тугою:
До рішучого двобою!
Із нутром! Із собою!!
Іду-іду! Ревіти мушу!
Божевіллям засміятись.

Буревієм розілляться:
Божевільям засміяться,
Мушу — мушу!

Іду

І думка не прийде твереза:
Кричать! Ревіти!
Збожеволіти!!

Донцовський націоналізм прямує до виплекання високого, духовного напруження безкритичної думки при допомозі розбудження інстинктів, пристрастей, ненависти до ворогів, як найдалше посуненого хижацтва, через заактивізування ініціативної еліти, яка має насиллям і безоглядним терором, „ножем і кров'ю” накинута свою волю масі.

Вимогою націоналізму Донцова є аморальність. Збірна мораль, говорить він за Ніцше й іншими, не має над собою, окрім себе самої, ні спільних засад, ні ніякої спільної санкції. Критерієм тієї моралі є факт (прагма), чи дане діяння робить нас більше дужими та потужними й здібними виявити свою волю, силу й охоту до боротьби, чи ні. З тієї точки погляду можуть дістати моральну апробату й злі вчинки, а можна осудити добрі з точки погляду, вселюдської етики. Тій моралі, чуже поняття справедливості й любови ближнього. Ця мораль — це змагання до підвищення температури душі, якому стоїть на перешкоді релігія, мораль, гуманність і звичаї. Людина повинна кермуватися ненавистю до своїх ворогів.

Як бачимо, націоналістична ментальність Донцова оперта на філософії Ніцше, виразно осуджує християнізм з Ісусом Христом на чолі і ставиться до нього вороже. Цю націоналістичну ідеологію Донцова приймає одна частина нашої націоналістичної молоді в цілості і в частинах.

На підставі ніцшевської філософії, пристосованої мутацією мутандіс до націоналізму, повстала, вправді, ще не зовсім устійнена й скристалізована, спільна ментальність модерного націоналізму з оцими найголовнішими тезами:

1. Нація творить найвищу організацію життя. Вона є живим організмом, що має свою історію, власну психіку, культуру, і є витвором власної раси, котру має зберігати й розвивати.

2. Щоби нація могла сповнити всі свої завдання, мусить бути суспільно зорганізована. Одиниця належить до нації, яка рішає про її права й обов'язки. Всі члени нації мусять бути чинні і мають виконувати повірену їм роботу. Вартість одиниці залежить від її вартости для своєї нації. (Тенденція до поневолення одиниці нацією).

3. Тому що нація є найвищою організацією, її добро є найвищим добром, остаточною метою й нормою діяння. Нація понад усе, (Тенденція добротворення нації)..

4. Про вартість раси чи нації рішають конкретні успіхи й досягнення на всіх ділянках творчости, продукції, організаційної праці, перш за все, через корпоративну перебудову.

5. Нема якоїсь одної, абсолютної моралі; об'єктивно все є аморальне: поняття морального, добра й зла є в собі нерозмежовані; добро може бути лише релятивне, наскільки приносить хосен якійсь нації. (Моральний релятивізм).

6. Нація є вищою формацією від держави. Держава є формою, органом, знаряддям політичного існування нації. Якщо нація є тотожна з державою, то націоналістична держава рішає про все, про права й обов'язки громадян, про їх виховання й добробут. (Тенденція до статоліатризму).

7. Найважливішим добром нації є її самовистарчальність і політична незалежність. Тому політичні цілі мають перевагу над господарськими. Завданням держави є удержувати матеріальні форми національної спільноти і свідомість расового та духовного посвоячення всіх членів нації і сприяти розвиткові всіх громадян.

8. Націоналізм відкидає демократичні форми правління й партійність та змагає до того, щоби завести для націй політичну, суспільну культуру й морально-обичаєву дисципліну в ім'я національних інстинктів, раси, любови батьківщини, тощо.

9. Супроти національних ворогів мусить заіснувати ненависть і боротьба. Помітний теж антисемітизм.

10. В міждержавній політиці рішачим чинником про співпрацю держав між собою є чисто політичний розрахунок.

Націоналізм і католицизм.

Приступаю тепер до питання, як ставиться сучасний католицизм до модерного націоналізму. Під терміном „сучасний католицизм” розумію релігійний рух оформлений католицькою ідеологією. Він тепер найживіше проявляється в організації Католицької Акції.

Націоналізм і сучасний католицизм є близькі собі ідеалізмом і активізмом. Вони прямують до того, щоби збудити людські душі, родини, громадянство й цілі нації з анемічного летаргу й пасивности та індиферентизму до найбільшої, послідовної активности, до одушевленого чину, і тим, щоби рятувати й обновити світ.

Дух XIX століття так приспав людську чуйність, що навіть десятки мільйонів большевицьких жертв не в силі були порушити людей до енергійного чинного протесту.

Матеріалістично-лібералістичний дух так знечулив з'атомізоване людське серце, що можуть мільйони людей у своїй власній хаті гинути під московським чоботом, а для Європи це „внутрішня справа чужої держави”, бо Європа не хоче псувати собі гешефту з Москвою з приводу інтервенції.

Так не було тоді, коли Європа жила християнським духом. Вистарчило кілька жертв, що їх потерпіли християнські паломники, з руки сельджуцьких банд, — а заворушилася на голос Петра з Амієну ціла Європа. Така була тоді життєва сила католицького духу.

Націоналізм і католицизм — це могутні союзники в боротьбі з лібералізмом і соціалізмом.

Зібрати нову, енергійну, ентузіястичну еліту і поставити її під провід свідомих і характерних вождів, і пхнути маси до чину, до рішучої і побідної боротьби з гнилим духом капіталізму і з сатанинським комунізмом і до обнови людського життя: приватного, родинного, національного, державного на принципах християнської справедливості й любови — це наказ ХХ століття.

Сучасний католицький і націоналістичний рух є новітнім хрестоносним походом — у католицизмі з гаслом: Вірую! Так Бог хоче! — а в націоналізмі з гаслом: Хочу! *Voglio!*

Сполука релігійного етосу з націоналістичним патосом — це непоборна сила! Меч і хрест — ось надія народів і людства на нове краще завтра, щоби запанував **rex Christi in regno Christi**.

Хто розділяє ті два чинники, а ще до того розсварює їх, — є ворогом здорового, правдивого націоналізму, є його зрадником і тихим, а може несвідомим прихильником ліберально-соціалістичного табору.

Ліберальний дух у модернім націоналізмі.

Чи ж можливо повести рішучу боротьбу з ліберальною й марксистською ментальністю, коли **нею ще отруєний модерний націоналістичний дух?**

Розберімо кілька точок тих двох сучасних ментальностей на полі релігійнім, моральнім, філософічно-науковім і суспільно-політичним, а переконаємося, що хоч сам неонаціоналістичний рух є рішучо противний лібералізові й соціалізові — але їх дотеперішня моральність, на жаль дуже споріднена.

Нація і релігія.

На релігійному полі в обох ментальностях проявляється явний або закритий атеїзм без признання особового, трансцендентного позасвітового Бога та Його прав до людини й громади, без признання надприродного ладу, що його установив Ісус Христос у Своїй Церкві. Обі ментальности, ліберально-марксистська і націоналістична стоять на атеїстичній і натуралістичній плятформі. Між модерними націоналістами є тенденція боготворити саму націю, і в тому розумінні вони часто уживають вислову: Нація понад усе. Вони приписують їй властивості божества як найвищого добра, найвищої мети життя, підстави всякої етики та канону для моралі. За приклад хай послужить неофіціальний фашистівський катехизм з 1926 р., який подає, що фашизм є релігією батьківщини, а його декальог починається:

1) Італія є твесою матір'ю, твесою верховною наставницею, твоїм божеством.

2) Не будеш мати іншої матери, іншої наставниці, іншого божества крім мене.

Справді можна й треба ставити націю понад усе земське й світське, як найвищу другорядну мету людського життя тут на землі, якій мусять бути підпорядковані ті приватні добра, що зв'язані безпосередньо з дочасністю: але ніколи, ніколи не можна вважати нації за найвищу мету взагалі. Хто ставить націю чи її інтереси, добро, рацію стану, суверенність, тощо найвищим критерієм добра й зла, правди й неправди і всяких людських цінностей, — той ставить націю на місце Бога.

На такій ідеологічній платформі стоїть індивідуалістично-ліберальна ментальність і «соціалістично-марксистська. Перша боготворить одиницю — індивід; друга — суспільність, пролетаріят, інтернаціонал, людство; а третя, націоналістична — націю. В усіх тих трьох формах боготворення сотворінь криється поганська ментальність і практичне невільництво людини, підпорядкованої під абсолютне панування боготвореного ідола.

Про ту залежність націоналістичної ментальности від лібералістичної в справах релігії так висловився віцеканцлер Папен у промові, виголошеній у Гляйвіцу 14. січня ц.р. Ось його слова: „Багато лібералів з культуркампу лишилося з тією самою ментальністю також під девізами нової партії. Тому, коли на 60 мільйонів Німців, хтось напише або скаже децю, що незгідне з католицьким духом, то цього не треба підтягати під відповідальність партії, ані ототожнювати з намірами „Фірера“, неначе він на основі тих ідей хотів би будувати нову Німеччину”.

Якщо неонаціоналісти офіційно не відкидають релігії, то в практиці користуються нею як засобом для добра нації, чи держави, підпорядковуючи її національним чи

державним цілям, — як це тепер діється з протестантизмом у Німеччині. І в тій практиці криється замаскований атеїзм. Бо релігія є метою сама по собі. Вона в'яже нас безпосередньо з Богом, найвищим нашим Добром, першою Причиною і найвищою Метою життя-буття. Релігія містить у собі вічні цінності, а нація — дочасні; тому нація мусить бути підпорядкована релігії як же релігія не може бути засобом для націоналізму, — а остаточною метою, найвищим добром і правдою для нації. Інакше релігія стала би якоюсь людською видумкою, пустою конвенцією, емоційним або естетичним додатком до націоналістичних ідеалів. А такі погляди руйнують релігію в її основах.

Погляд модерного націоналізму про вищість нації від релігії веде до примітивної культури старинного поганства, коли кожний нарід мав свого божка, замкненого в границях краю, а божків чужих націй і держав уважав за своїх ворогів. Творення таких національних культів і церков є помітне і в неонаціо-налізмі. І так маємо польську національну церкву з польською об'явою (Вінцентій Лютославські і А. Гурскі), Deutsche Kirche, і ін.

Кажуть ідеологи модерного націоналізму, що при такому розумінні релігії як понаднаціонального чинника мусить упасти стопроцентний націоналізм, бо він стане інтимним союзником інтернаціоналізму, — ворога націоналізму, котрий за підставу своїх змагань кладе партикулярний принцип крові й раси, відповідаю, що правдива релігія — це дійсно в собі вселюдська, понаднаціональна цінність, але вона зовсім не суперечить здоровому й правильному націоналізмові, а навпаки, його домагається і причиняється до найповнішого розвитку й завершення нації.

Релігія є коренем національної культури й могутности, бо все, що безбожницьке,

безрелігійне, є антинаціональне, шкодить нації; а все релігійне сприяє їй, підносить і веде на верхів'я, — бо ж з релігії черпають одиниці й нації вище натхнення, вищу силу, вищі вигляди та найшляхетніші емоції для трудів, жертв, руху й чину для добра нації.

Отже взаємини націоналізму й релігії є питанням не тільки політичної доцільності. Розбудувати внутрішній зміст націоналізму чарами правдивої релігії, — католицизму, — це завдання здорового й правильного націоналізму ХХ віку, це проблематика побідної потуги меча й хреста. Релігія своєю понаднаціональністю не спиняє розвитку поодиноких націй у їх національному житті, — так само, як надземське сонце не стоїть на перешкоді різноманітності в рослинному царстві на землі, але навпаки, спомагає цю різноманітність, плекає її. Кожний цвіт, хоч черпає і світло й тепло з тих самих променів, — пишається своєю красою, не чужою, росте до своєї міри, видає свої плоди.

Людина, освічена й ogrіта релігійним сонцем та іншими загальнолюдськими цінностями: наукою, мораллю, тощо, — чи вона належить до одної чи до іншої раси, чи ж є під бігуном чи на рівнику, чи має таку чи іншу барву шкіри (білу, чорну чи жовту), чи говорить такою чи іншою мовою, в проміннях одного й того самого сонця понаднаціональних цінностей вдосконалюється в своїх прикметах, своїх індивідуальних властивостях, виростає до своєї міри. Понаднаціональне стає національним, як є, наприклад, національна наука, національне мистецтво, — а навіть Церква, хоч одна, спільна для всіх, прибирає на ґрунті даної нації своєрідне національне забарвлення (обряд, спів і т.д.)

Нація і етика.

Якщо б нація також і в етиці була найвищою нормою моральних вальорів наших вчинків, то мусило би бути стільки етик, стільки відмінних понять добра й зла, скільки націй на світі, та їх різних національних інтересів.

Піітика мусить бути в своїх, засадах понаднаціональна, бо вона спирається на людській природі й на релігії. Релігія визначає кожній людині і всім націям найвищу мету життя — Бога; Бог та Його найсвятіша воля є найвищим критерієм моралі на здетермінування того, що добре, а що зле, не лише в справах духовних, але й у земських, світських, дочасних приватного й прилюдного характеру, отже, очевидно, і в справах національних.

Деякі націоналісти відділяють приватну мораль від прилюдної: Церква мала би кермувати приватною мораллю одиниць, — а критерієм і нормою прилюдної моралі дочасного життя має бути добро нації. Така прилюдна етика є атеїстична; творення незалежної від релігії етики — це змагання всіх модерних ментальностей: ліберальної, марксистської й націоналістичної. В тому вони тісно споріднені.

Також і дрібніші етичні правила є спільні тим ментальностям. Ось напр.: - ненависть до ворогів, як осіб — всім спільна. Засада Макіявеллі: Мета виправдує засоби - теж усім спільна". Або чи ж такі засади, як подає п. Донцов у своїм „Націоналізмі": Правдава мораль та, де справедливості немає, або як вторує йому Чернява в творі „На Сході ми": Якщо помагає вам хтось, вишукуйте в тому ж часі найслабше його місце під удар; — або: Добрий п'ястук — це найбільший апостол правди й науки,— або: Свинство ніколи не шкодить — не отруєні

духом наймерзнішого зоологічного матеріалізму? Чи ж така етика скаже виховати хрустальні характери і скристалізувати волю до посвяти для нації?

Фільософія, наука, культура.

У філософській, науковій і культурній ділянці модерний націоналізм перш за все опирається на ніцшеанізм і хитається між протирічними системами позитивізму, агностицизму, скептицизму, релятивізму, ірраціоналізму. Це справді вавилонська вежа світосприймання, світовідчування, світогляду. Є це справжня кризова ментальність, що живе старими категоріями, а пнеться до витворення нових. Неонаціоналізм — це наче зловлений орел, що хоче злетіти на верхів'я, але не має спромоги, бо прив'язаний ланцюгом до землі.

Всюди сьогодні помітна недостача довір'я до думки, а змагання до пересадного культу чину. В парі з упадком ролі думання всюди очевидна у модерних людей **поверховність і дилетантизм**, що є дуже небезпечними явищами для культури. Сучасна людина сприймає тисячі вражень у швидкім темпі, переладована їх надміром. Обмежений людський ментальний апарат не може їх перетравити. Враження, не переформовані на матеріал думання, не проникають до глибин душі, а залишаються лише на периферіях свідомости і вносять зі собою якийсь неспокій, підсилюють вражливість, родять жагу нових, проймаючих психічних подразнень, стають нездібними для рефлексії, для імперативу „стій”. Кіна, театри, радіо, часописи, спорти і т. д., всякі сенсації обсіпають людину таким роєм вражень, що нема часу їх глибше схопити, наслідком чого спливають, як нагальний дощ, і не звогчують покладів душі.

Чим більшими сенсаціями обдаровує людину новочасна техніка, тим більше людина втікає перед думанням. - Думку, теорію, спекуляцію вважають за опору життя; натомість будиться надмірний ірраціональний активізм, гін до чину для самого чину „щоби гнатися у безвість”.

Тимчасом людська природа домагається, щоби кожний чин мав свою думку, — бо інакше мусить витворитися психоз шукання для самого шукання, чин буде поставлений понад правду, почування понад розум, абсурдне - понад раціональне.

Безмежне переоцінення інстинктивно волевого елементу мусить послідовно довести, як це часто бачимо, до повної анархії, розкладу, а врешті й до заглади суспільного й національного життя.

Не можна заперечити, що ірраціональні чинники мають іноді чимало вальорів у житті людей: до а к т и в н о с т и, до підйому духу. Одначе ті чинники не завжди дають нам правдиве світовідчування і самі в собі є темними силами. Годі жити людині чисто зоологічними нахилами, коли вона має розум, що є природним керманичем людського діяння. Переконавання, програма, ідеологія, світогляд залишаться завжди кермуючими чинниками всяких інстинктів, голосу крови, насилля, та контролерами всяких людських рухів. Постійність сили й напруження духовної волі залежить від ідеологічних чинників. Марксизм цілу ідеологію вважає надбудовою матеріяльних і економічних чинників; ментальність модерного націоналізму опирається теж на матеріяльних, зоологічних чинниках. *Жахлива трагедія ідеалістичного напрямку, що сходить на плятформу матеріялістичного противника.*

Політично-суспільна ментальність.

Також у політично-суспільній ментальності неонаціоналізм ще не визволився зовсім з-під впливу марксистської ідеології.

Там статолятризм (боготворенням держави), — тут боготворення нації й національної держави. Там і тут диктаторський абсолютизм держави. Там абсолютний державний етатизм, — тут статична господарська організація. Тут і там диктатура партії, революція, насилля, неперебірлива агітка. Вправді, не завжди і не зовсім ця паралель рівна, — бо націоналізм, хоч має свої зоологічні нахили, злітає в ідеалістичні країни й не може вдоволитися спадщиною ліберальної й марксистської ментальності. І в тому ми є свідками заломання дотеперішньої націоналістичної ідеології та шукання співпраці з Церквою на Христових, високо-ідеалістичних засадах життя.

Католицизм.

Ніцшевські й Гійовські атеїстичні обґрунтування ніяк не можна погодити з католицизмом, — бо як католицизм є ворогом лібералізму й соціалізму, так є ворогом ніцшевського націоналізму. Що ніцшеанізм показався нездарним матеріялом для будови й завершення націоналістичних прямувань до витворення нового ладу, то бачимо, що провідники державного неонаціоналізму мусять покидати п'ятак ніцшеанізму й різних споріднених „ізмів”, і зближатися до католицизму.

І ось перше зіткнення ніцшеанізму, наприклад, у економічній ділянці зовсім захитало самим ядром ніцшеанізму. Бо неонаціоналізм з хвилиною приходу до

влади намагається в першу чергу побороти господарську кризу, усунути безробіття. Це можливе лише тоді, коли великих капіталістів обмежить в їх завеликім посіданні, на користь бідніших. Безмежний егоїзм — це ядро ніцшеанізму. Обмеження егоїзму в господарській ділянці треба чимсь оправдати, — а оправдання можливе лише при допомозі альтруїзму, добра й любови до ближнього, — а добро й лише до ближнього це вже ядро католицизму. Ось тут відразу маємо пересунення двох протилежних світоглядів від ядра ніцшеанізму в теорії, до ядра християнізму в практиці. І цілком слушно недавно заявив гітлерівський уряд у статті Папена, що в господарській ділянці переводить у життя енцикліку Льва XIII „*Humani generis*”. ось так ми є свідками, що той колишній ментальний ворог католицизму стає на практиці союзником і приятелем того ж католицизму і шукає з ним тісного контакту.

Тут саме сутня різниця між лібералізмом і большевизмом — а націоналізмом. Перший і другий змагає що добра лише одної кляси (пролетарів або буржуїв), себто йде в напрямі горизонтальнім, — для третього метою є добро всіх верств нації, отже він йде вертикально. Тому перший і другий могли лишитися при егоїзмі й відкинути Бога, — третій мусів вернути до альтруїзму і поклонитися Христові

До такого звороту змушують націоналізм і інші завдання. Дійшовши до влади, мусів забезпечити громадянам своєї нації їх майно й життя. До того ніцшевська аморальність ніяк не підходить. Націоналізм змагає до здоров'я раси. Аморальність і вільні полові зносини спричинюють венеричні недуги і розбивають зовсім родину, яка є основою здоров'я раси и нації. Родину й полову мораль ніщо краще не береже, як

католицизм. І ось тут коріння союзництва практичного Націоналізму з католицизмом.

Щоправда, закорінені в неонаціоналізмі ніцшевські погляди ще покутують, ще видають небажані овочі; розбурхані ними маси ще тут і там зневажають навіть християнську релігію і практики; ще чуємо тут і там голоси за культом Водана і т. д. — але добре про це пише Д-р Геббельс, один з головних репрезентантів націонал-соціалістичного руху в Німеччині:

„Кожна революція має свої хиби, наша також. Це не так зле, бо вони згодом вирівнюються самі собою, бо це робить час. Важно, щоби лише ті, що несуть відповідальність, не спускали з цього факту уважного погляду; щоби не мовчали зі страху перед суспільністю, коли треба говорити. Річ зрозуміла, що історичний переворот такого формату, як революція, виволікає на Божий день разом з великими позитивними вартостями, й масу половин. Але стає небезпечним, коли половина лежить, твердне, загальмовує й звужує здоровий, органічний розвій революції. Найвищий час — кинути яскраве світло, піддати немилосердній критиці..., бо інакше грозить нам небезпека, що стиль і життєві форми революції zdeформуються”.

Можна би порівняти модерний націоналізм з тягарцем на шнурку, що його довкруги обертаємо по колі. В теорії він має відосередню силу пагубну, ворожу католицизмові, — але в практиці ділає доосередна сила, що не допускає тягарець вийти поза коло, по яким обертається. І саме католицизм змагає до того, щоби той тягарець не перейшов поза коло, поза межі визначені католицизмом, щоби той шнурок не урвався, щоби відосередна сила не перемогла доосередню і того кола не розірвала.

Закінчення.

На питання, що я його поставив на початку: „Чи модерний націоналізм поведе людство до щастя, чи до руїни?“, відповідаю, що це залежатиме від того, чи він залишиться в межах того закресленого католицизмом кола і тим колом спаяє нації, як міцним обручем, чи той обруч розірве і пхне всі нації в обійми розпаду, анархії, взаємної різни й руїни.

Однаке практика життя оправдує надії нації на добрі наслідки націоналізму, — бо всюди помітний зворот його до католицизму: в Італії, Франції, Німеччині, і у нас.

Про цей зворот писав я в „Меті“ під заголовком „Чи пересадний консерватизм?“. Там я навів різні заяви, факти і конкордати державних націоналістичних урядів, у першу чергу фашистів і гітлерівців, — що за основу державного ладу ставлять Христову віру і заповіді Христа.

І так: Гітлер у часі виборів дня 1. лютого 1933 року в промові через радіо іменем цілого уряду зложив заяву, що „видає війну на смерть і життя марксизмові, який нищить родину, ідеї чести і лояльності, народу і батьківщини, а навіть вічні основи всякої віри й моралі. Національний уряд... буде міцно обороняти християнство, як основу всякої моралі, і родину так органічну клітину нашої держави й нації“.

А на відкриттю рейхстагу у Потсдамі 23. березня 1933 р.: „Уряд рішився очистити наше громадянське життя від політичного й морального затруєння і тим самим створює і забезпечує умови, потрібні для справді глибокого і щирого релігійного духу. Політичні користи, що могли би, прийти як наслідок компромісу з атеїстичними організаціями, не вирівнюють ані в частині тих

наслідків, що повстали би в знищенні підстав релігії взагалі й моралі через такий компроміс. Національний уряд... буде дбати - про ширу, співпрацю між державою і Церквою. Союзний, уряд признає, що християнство — це непохитна підстава морального життя нашого народу, і тому я переконаний про необхідність продовжувати і поглиблювати дружні взаємини з Апостольським Престолом”.

Також і віцеканцлер Папен, практикуючий католик, у різних своїх промовах осуджує лібералізм, що відділив Церкву від держави, і заявляє, що національно-соціалістична держава хоче поставити народ на зовсім нових підставах, а саме на християнській науці й авторитеті Церкви. Він теж заявив, що „німецький уряд стоїть на принципах католицизму. Націоналсоціалізм врятував Європу від большевизму і тим запевнив свободу католицизмові. Між Церквою а державою мусить прийти до повної гармонії й миру, який кожному віддасть те, що йому належить”.

К о н к о р д а т и фашистів і гітлерівців з Апостольським Престолом за основу державного ладу ставлять Христову віру і заповіді Христа.

Іншим разом, з приводу протирелігійних виступів гітлерівців, уряд заявив виразно, що боротьби з релігією ані не бажає ані до релігійної боротьби не допустить.

В Італії фашизм погодився з Церквою. І хоч у неофіційним катехизмі фашизму недавно писалося, що для фашиста богом є Італія, то Мусоліні з великим притиском заявив, що він до творення якихось інших святих, як тих, що визнає Церква, не допустить.

І у нас уже очевидний зворот, спрямований до синтезу націоналізму й католицизму (Обнова, КАУМ).

Вправді є ще метушня в націоналістичних державах у практичних виявах, в узгідненні співжиття націоналізму

з християнізмом, зглядно, з католицизмом на полі виховання молоді і ін. Одначе є надія, що конкордатні засади, прийняті обома сторонами, доведуть до порозуміння.

Дай Боже, щоби і у нас ті два ідеалізи: релігійний і націоналістичний: католицьке “вірую” і націоналістичне “хочу”, гармонійно злучилися як два чисті тони української душі в один акорд, щоби розбудили наші зів'ялі серця — а повстане нова ера віри, любови й сили, національної могутньої єдності й одного непоборного фронту. Сповняться віщі слова нашого генія, що:

... Встане Україна
І розвіє тьму неволі!

Зміст

Вступ.....	3
Націоналізм — патріотизм.....	4
Закон природи.....	5
Добро людства.....	6
Національна держава.....	8
Передвоєнний націоналізм і католицька Церква.....	9
Модерний націоналізм.....	10
Метафізичне обґрунтування модерного націоналізму.....	15
Філософія Ніцше.....	15
Волюнтаризм.....	16
Аморальність.....	17
Антиінтелектуалізм.....	18
Демократія — ворог людини.....	19
Донцовський націоналізм.....	20
Націоналізм і католицизм.....	23
Ліберальний дух у модернім націоналізмі.....	25
Нація і релігія.....	25
Нація і етика.....	29
Філософія, наука, культура.....	30
Політично-суспільна ментальність.....	32
Католицизм.....	32
Закінчення.....	35

ЩИРУ

ВДЯЧНІСТЬ

І ШАНУ

КЛУБ УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ ім. БОГДАНА ЛЕПКОГО

ВИСЛОВАЮЄ

ОТЦЮ ДЕКАНОВІ

Миколі СІМКАЙЛОВІ

ЗА ДОПОМОГУ В ПРИДБАННІ ЛАМІНАТОРА

ДИРЕКТОРОВІ ДП “ПРИКАРПАТВТОРМЕТ”

ДОБРОДІЮ

Петрові ДЕМІДЮКУ

ЗА ДОПОМОГУ В ПРИДБАННІ

ДОПОМІЖНОГО КОМП'ЮТЕРНОГО УСТАТКУВАННЯ

